

K problematice ustálených verbo-nominálních jednotek v biblické frazeologii ve vztahu k jejich původu a evropskému kontextu: na příkladě výrazu „mít víru“

Mira Načeva-Marvanová

Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem

ORCID: 0009-0004-7471-8127

On the Issue of Idiomatized Verb-Noun Units in Biblical Phraseology in Relation to Their Origin and European Context: the Case of the Phrase “to Have Faith”

ABSTRACT: The study examines biblical phraseology as a cultural-historical phenomenon in which the original biblical texts have, over many centuries and generations, transferred both traditional phraseological units and structural established patterns of constructions, such as some verb phrases with abstract nouns, into the languages of the Bible's translations. Already present in the original Byzantine Greek text, they are distinguished by their idiomatic nature and represent the so-called quasi-phraseological units. Units of this kind could be

formed usually by frequently used words, such as some verbs with a tendency to desemantization like the verbs “have”, “get”, “give”, as well as commonly used and well-known abstract nouns like “faith”, “hope”, “feeling” etc. Their occurrence has subsequently been accepted and reduplicated in a number of languages as it is evident from the first translation efforts through early Renaissance and humanist versions. The use of such idiomatic structures has penetrated spontaneously from the language of the canonical texts into the common standard.

KEYWORDS: biblical phraseology; Bible translations; quasi-idioms; verb-noun phrases; Europeanisms; “have”-languages.

CONFLICT OF INTERESTS STATEMENT: The author declares that there were no conflicts of interest in this study.

AUTHOR'S CONTRIBUTION: The author assumes sole responsibility for: preparing the research concept of the article, the way it is presented, developing the method, collecting and analyzing data, formulating conclusions, and editing the final version of the manuscript.

1. O pojetí problematiky kvazifrazémů v kontextu biblické frazeologie

Biblická frazeologie tvoří soustavnou část domácí frazeologie mnoha jazyků křesťanského světa. Představuje kulturně-historický fenomén, díky němuž velká část frazémů zdomácněla a vžila se tak do povědomí mnoha generací jeho uživatelů v podobě biblických přirovnání, jmenných a verbálních frazémů i přísloví. Vedle těchto běžných frazeologických jednotek biblické texty zprostředkovaly z původního jazyka svého vzniku i další ustálené strukturní vzorce, které jazyky-recipienti byly též schopny „absorbovat“ do svého systému. Takovým strukturním typem frazeologických jednotek jsou např. některé řady ustálených verbo-nominálních spojení s abstraktními substantivy, u kterých dochází k jejich jisté frazeologizaci. V současné české frazeologii se právě pro klasifikaci ustálených jednotek podobných typů zformovalo pojmenování kvazifrazém a tím lze i celkovou problematiku tzv. kvazifrazémů chápat jako zvláštní součást kompletního frazeologického popisu jazyka.

Za kvazifrazémy lze považovat takové frazeologické jednotky, které stojí na hranici mezi jednotkami jazyka z oblasti idiomatiky a frazeologie a mezi jednotkami jazyka tzv. „pravidelného“, tj. jazyka pravidelných spojení lexikálních jednotek. Pojmu kvazifrazém odpovídají v různých národních tradicích různé druhy názvů – nejobecněji bývají označovány jako *neutrální frazémy/frazeologismy*. Z hlediska struktury pak mohou být definovány jako např. *víceslovná pojmenování typu verbum-substantivum abstraktum* [Čermák 1974: 287–306], *analytické verbo-nominální spojení* [Kralčák 2005] nebo *analytické verbo-nominální konstrukce, ustálené verbální slovní komplexy/konstrukce* aj. [viz též o úskalích v pojmenování frazeologické terminologie Čermák 1985: 166; 2001: 223–232].

2. Formování struktur verbo-nominálních kvazifrazémů

V konstrukcích typu *verbum – substantivum* (dále V-S) je sloveso zastoupeno frekventovaným vícevýznamovým či případně polyfunkčním slovesem ve spojení s abstraktním substantivem, dále V-S(Abstr), např. *mít víru, mít rozum, mít hlad, dát/dávat pozor, položit/klást otázku, vzít slovo*. To lze v řadě jazyků za určitých podmínek, např. v rámci ustálenosti a frekvence, chápat za specifický druh frazémů čili za spojení kvazifrazematická. Tato spojení fungují jako celek a bývají běžné označovány jako idiomatická.

2.1. Komponenty z hlediska slovníku

Komponenty, z kterých se skládá tento typ kvazifrazémů, patří obvykle do běžného slovníku uživatelů jazyka a mezi frekventované jednotky jazyka.

V češtině se jedná o slovesa jako *mít*, *dát*, *dávat*, *vzít* aj. [srov. FSČ 2004: 375–376]. Samotná abstraktní substantiva se pak vyznačují řadou zvláštních rysů, a to jak po stránce sémantické (nezastupují vlastně žádné konkrétní „objekty“ na rozdíl od substantiv konkrétních), tak i po stránce formální. Navíc je jejich kolokabilita vysloveně omezená. Substantiva abstrakta se vyznačují mnohem menší volností a zpravidla sledují jen několik obecných vzorců na rozdíl od substantiv konkrétních, která žádný jasný vzorec nesledují [Čermák 2007: 500]. To je také jeden z předpokladů, které přispívají k ustálenosti těchto konstrukcí a k recepci jejich idiomatické povahy.

Počet abstraktních substantiv je v jazyce značně omezený v porovnání se substantivy konkrétními. Nicméně status kvazifrazémů nemají absolutně všechna verbo-nominální spojení s abstraktními substantivy. Zpravidla lze jako kvazifrazémy chápat ta spojení, v kterých bychom samotná substantiva abstrakta zařadili k běžným a frekventovanějším lexikálním jednotkám. Tím se potvrzuje v zásadě podmínka frekvence i celého kvazifrazémového výrazu.

Z druhé strany i počet sloves, který se běžně vyskytuje ve spojení s abstraktními substantivy, je evidentně do velké míry limitován. Velice zřetelně je to vidět např. u kvazifrazémů vyjadřujících city, pocity, duševní stav (někdy však též i stav fyzický). U tzv. *habere*-jazyků mezi nimi zvláštní místo zauímají výrazy se slovesem *mít* jako například *mít víru*, *mít rozum*, *mít strach*, *mít léta*, *mít věk*, dále se slovesy *dát*, *dostat*, *vzít*, *ztratit* apod. jako např. *dostat rozum*, *dostat strach*, *ztratit rozum*, *ztratit víru* aj. Po stránce sémantické bychom je mohli zařadit do sféry vyjadřující tzv. širší „abstraktní posesivitu“. I zde lze pozorovat nejednou komplexní triády projevu tzv. „posesivních relací“ jako např. *dostat rozum* – *mít rozum* – *ztratit rozum*, *dostat strach* – *mít strach* – *přemoci strach*, *nalézt víru* – *mít víru* – *ztratit víru* aj.

3. Aspekty historické a jejich evropský kontext

Kvazifrazémové ustálené konstrukce s abstraktními substantivy, včetně většiny výše uvedených, mají v evropském jazykovém prostoru velmi dlouhou tradici. To zahrnuje rovněž konstrukce, jejichž původ lze vysledovat až k biblickým textům.

Překlady bible stojí obvykle na prvním počátku písemných a kulturně-literárních tradic mnoha evropských národů. Vzájemné interference biblických překladů vytváří rozsáhlou oblast společného multikulturního jazykového pásma. To se vyznačuje rozsáhlým společným pojmovým aparátem (především onomastické a „terminologické“ povahy), který se realizuje jak ve slovníku, tak též v samotné struktuře textu a zároveň i v idiomatice a frazeologii.

Rozmach překladatelského díla bible a její následné popularizace v době evropské knižní a literární renesance a za doby evropského humanismu přispěl k tomu, že se texty bible staly mnohem dostupnějšími než kdykoli předtím, a to obzvláště po objevení a rozšíření knihtisku (1450). Vedle vln starších překladů bible do některých národních jazyků (v zemích pod vlivem Říma především na základě *Vulgáty*) byly souběžně vydány i biblické texty v řečtině považované v té době za víceméně původní. Jde především o Erasmovo vydání nového zákona *Textus Receptus* v Basileji roku 1516 představující jistou byzantskou redakci textů a rovněž téměř v téže době i trojjazyčné španělské vydání *Biblia Poliglotta Complutense* z roku 1520, kde jsou vedle sebe uvedeny texty řecké, latinské a hebrejské. Do roku 1604 bývá Erasmův *Textus Receptus* vydáván s menšími redakčními úpravami celkem 18krát. [srov. Burke 2011: 92–95; Epp, Fee 2000: 9–10].

Souběžně i překlady, které byly pořízeny pouze na základě latiny, bývají v kritickém duchu nové vydavatelské doby opravovány s ohledem na původní texty a vznikají jejich nové revize, např. *Vulgata Sixtina* [1590] a *Vulgata Clementina* [1592], následně též i jejich společná revize *Vulgata Sixtino Clementina*, která byla používána jako liturgický text římsko-katolické církve až do roku 1962 (tj. do doby Druhého vatikánského koncilu).

V tomto celkovém evropském kontextu vzniká v češtině zcela nový samostatný českobratrský překlad *Bible kralické*, který zaujímá v dějinách českého jazyka vrcholné historické místo. *Bible kralická* vychází nejdříve roku 1579–1594 jako šestidílná; roku 1596 a 1613 následují i první jednosvazková vydání. Chronologicky ho předchází řada překladů staročeských od druhé poloviny 13. století v množství rukopisů a od konce 15. století i tištěných podob [Kyas 1997: 37–174]. U zrodu *Bible kralické* je překlad z roku 1564 Nového zákona Jana Blahoslava s původním názvem *Nový zákon (z jazyku řeckého) vnově do češtiny přeložený Léta Páně 1564*.

Podobně jako v zemích střední a západní Evropy, kde se v duchu humanistické tradice uskutečňují buď zcela nové překlady z jazyků originálů nebo popřípadě zevrubných revizí starších překladů z latiny, při kterých v řadě případů vzniká jejich téměř „znovupřeložení“, v zemích východní Evropy na rozhraní Slavia Romana a Slavia Orthodoxa se projev nového renesančního myšlení rovněž objevuje, a to ve dvou hlavních rovinách. Jedná se o vznik prvních tištěných vydání – především překlad a tisk staroběloruské redakce bible Francyska Skaryny [1517–1519] v Praze a příprava a tisk *Bible Ostrožské* [1581] v Ostrožské akademii na Ukrajině, v které byl tok textu rozdělen poprvé na jednotlivé kapitoly podle vzoru latinské Vulgaty.

Všechny tyto nové překladatelské vlny dosvědčují humanistické a demokratizující dobové tendence přiblížit i kanonizované církevněslovanské texty

bible k mateřskému jazyku jejich uživatelů. Zde se musí zmínit ještě jeden ukrajinský překlad bible z let 1556–1561 v rukopise – *Peresopnické evangelium* (Пересопницьке євангеліє), který vlastně představuje první plný překlad bible do dobové ukrajinštiny používající tzv. „просту мову“ čili „lidový jazyk“.

4. Kvazifrazémová jednotka „mít víru“ vzhledem k původní byzantské řecké předloze

Vraťme se ke kvazifrazémovému spojení s abstraktním substantivem a slovesem *mít*, na nichž je dobře patrné, jak byla použita původní byzantská předloha textu. Řečtina z doby počátku prvního tisíciletí zaznamenává zjevnou oblibu ve tvoření analytických konstrukcí se slovesem *ἔχειν* ‘mít’, u kterých lze často pozorovat tendenci ke gramatikalizaci a frazeologizaci. Ve vazbě s abstraktními substantivy se sloveso *mít* stává čistě formálním prvkem vzniklého spojení, které vyjadřuje významy základních gramatických kategorií (osobu, číslo, čas, slovesný způsob a slovesný rod), kdežto primární posesivita je potlačena čili desemantizována. Jde o jev, který pramení již z doby staré řečtiny, o čemž pojednává i Aristoteles ve svých *Kategoriích* [viz Aristotle, *The Categories*, Part 15; též Načeva-Marvanová 2007].

Starší biblické překlady, které mají řeckou předlohu – v první řadě pocho-pitelně texty Nového zákona – tato řecká idiomatická spojení zachovávají a při-tom v řadě případů dokonce zcela doslovně. Předvedeme si to na dvou následujících příkladech, u nichž sledujeme kvazifrazémovou jednotku **V(mít) – S(Abstr víra)**, a to ve dvou paradigmatických variantách: (1) v indikativu přítomnosti v negaci a (2) v imperativu. Uvedeny jsou vedle překladů z nejstarších textů, překlady z textů bible z doby humanismu.

4.1. Nejstarší překlady

4.1.1. „nemít víru“ Marek 4: 40

Vulgata [383–406]: „et ait illis quid timidi estis **necdum habetis fidem**“¹

Wulfila [405]: „jah qap du im: duhve faurhtai sijuþ swa? **hwaiwa ni nauh habaiþ galaubein?**“

Codex Marianus [11. století]: „I РЕЧЕ ІМЪ ЧЪТО ТАКО СТРАШНИКИ ЕСТЕ · **КАКО НЕ ІМЕТЕ [sic!] ВЪРЪ**“

4.1.2. „mějte víru!“ Marek 11: 22

Vulgata [383–406]: „et respondens Iesus ait illis **habete fidem Dei**“

Wulfila [405]: „jah andhafands Iesus qap du im: **habaiþ galaubein gudis!**“

1 Veškeré zdůrazněné výrazy v uvozovkách – M.N.-M.

Codex Mariuanus [11. století]: „И ОΤΒΒΨΤΑΒΨ ΙΣΟΥΣΨ ΓΛΑΓΟΛΑ
ΕΜΟΥ · ΙΜΨΙΤΕ ΒΨΡΨ ΒΟΨΙ“

4.2. Humanistická vydání a překlady

4.2.1. „nemít víru“ Marek 4: 40

Textus Receptus – Erasmus/Stephanus [1550]: „καὶ εἶπεν αὐτοῖς Τί δειλοὶ
ἐστε οὕτως ἔχετε ᾠ πίστιν“

Biblia Sacra Vulgata [1516]: „et ait illis quid timidi estis **necdum habetis
fidem**!“

Luther [1545]: „Und er sprach zu ihnen: Wie seid ihr so furchtsam? **Wie,
daß ihr keinen ᾠ Glauben habt?**“

Bible kralická, NZ, Blahoslav [1564]: „I řekl jim: Proč se tak bojíte? **Což
ještě nemáte víry?**“

La Biblia del Osa [1569] / Biblia Reina–Valera Antigua [1569/1611]: „Yá ellos
dijo: Por qué estáis así amedrentados? **Cómo no tenéis fe?**“

Остроўька Біблія [1581]: „И РЕЧЕ ИМЪ ЧТО ТАКО СТРАШЛИВИ
ЕСТЕ · **КАКО НЕ ИМАТЕ ВΨРУ**“

Biblia Gdańska, NZ [1606/1632]: „Zatem rzekł im: Przecz jesteście tak
bojaźliwi? **Jakoż nie macie wiary?**“

King James Bible [1611]: „And he said unto them, Why are ye so fearful?
how is it that ye ha no faith?“

4.2.2. „mějte víru“ Marek 11: 22

Biblia Gutenberg [1450]: „et respondens Iesus ait illis **habete fidem Dei**“

Luther [1545]: „Jesus antwortete und sprach zu ihnen: **Habt Glauben an
Gott**“

Textus Receptus – Erasmus/Stephanus [1550]: „καὶ ἀποκριθεὶς Ἰησοῦς λέγει
αὐτοῖς ᾠ ἔχετε πίστιν θεοῦ“

Bible kralická, NZ, Blahoslav [1564]: „I odpověděv Ježíš, řekl jim: **Mějte
víru Boží**“

La Biblia del Osa [1569] / Biblia Reina–Valera Antigua [1569/1611]: „Y respon-
diendo Jesús, ᾠ les dice: **Tened fe en Dios**“

Остроўька Біблія [1581]: „И ωΤΒΒΨЦΑΒΨ ΙΣΟΥΣΨ ΓΛΑΓΟΛΑ ИМЪ;
ИМΨΙΤΕ ВΨРУ БОЖЇЮ“

Biblia Gdańska, NZ [1606/1632]: „A Jezus odpowiadając, rzekł im: **Miej-
cie wiarę w Boga**“

King James Bible [1611]: „And Iesus answering, saith vnto them, **Haue
faith in God**“

4.3. Další paradigmatické varianty, zaznamenaný v textu Bible kralické, NZ [1564]

Srovnejme ještě jejich byzantskou řeckou předlohu podle vydání *Textus Receptus*, Erasmus/Stephanos [1550]:

(Matouš 17: 20) „**Budete-li mítí víru**, jako jest zrna horčičné (ἐὰν ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως)“

(Lukáš 17: 6) „**Kdybyste měli víru** jako zrna horčičné (Εἰ εἴχετε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως)“

(Matouš 21: 21) „**Budete-li mítí víru**, a nebudete-li pochybovati (ἐὰν ἔχητε πίστιν καὶ μὴ διακριθῇτε)“

(Timoteovi 1: 19) „**Maje víru** a dobré svědomí (ἔχων πίστιν καὶ ἀγαθὴν συνείδησιν)“

(Jakub 2: 14) „Co prospěje, bratří moji, praví-li se **kdo víru mítí**, a nemá-li skutků? (Τί τὸ ὄφελος ἀδελφοί μου ἐὰν πίστιν λέγῃ τις ἔχειν ἔργα)“

(Jakub 2: 18) „**Ty víru máš**, a já mám skutky (Σὺ πίστιν ἔχεις καὶ γὰρ ἔργα ἔχω)“

(Římanům 14: 22) „**Ty víru máš?** (σὺ πίστιν ἔχεις)“

4.4. Poznámky k překladům

Uvedené vzorce sledovaného výrazu v překladech se vyznačují replikací lexika a slovosledu.

Částečnou výjimkou představuje jen případ Jakub 2: 14 [viz 3.3], kde se v řeckém textu vyskytuje elipsa prvního infinitivu ἔχειν, ale v následující parafrázi tohoto verše v Jk 2: 18 je už toto verbo-nominální spojení kompletní.

Z toho plyne, že výskyty slovního spojení *mít víru* a jeho varianty v Novém zákoně lze považovat za původně pocházející z řecké předlohy textu, jednak v kontextu ranních a starších slovanských a jiných překladů bible, jednak v kontextu dalších novějších překladů do polštiny, češtiny, slovenštiny, srbštiny, chorvatštiny, bulharštiny, makedonštiny, běloruštiny, ukrajinštiny atd., tedy prakticky do celé skupiny slovanských *habere*-jazyků. V jazycích *esse*-typu jako např. v ruštině se kříží oba způsoby vyjadřování posesivity, jak se slovesem *иметь*, srov. *Иисус, отвечая, говорит им: **имейте веру Божию*** [Синодальный перевод, 1816–1876, НЗ 1860]; *Иисус ответил им: **Имейте веру в Бога!*** [Слово жизни 1991], tak i se slovesem *быть*, srov. *И сказал им: что вы так боязливы? **Как у вас нет веры?*** [Синодальный перевод, 1816–1876, НЗ 1860]. V případě použití *habere*-konstrukcí jde pravděpodobně rovněž o staroslověnismy.

5. Z biblické frazeologie do frazeologie standardu

Biblické frazémy, kterými texty Bible obdarovávají mluvčí daného jazyka, patří jako celek do oblasti kulturní frazeologie jazyka, jejíž přesah a interference s oblastmi běžného standardu je zcela evidentní. Tyto frazémy se vyznačují schopností k vnitřním formálním paradigmatickým a syntagmatickým transformacím a adaptabilitou ke kontextu, přitom základní modelová struktura frazémů zůstává zachována.

Jak si vede kvazifrazém „*mít víru*“ v současném jazyce podle synchronních korpusů Českého národního korpusu? Základní struktura byla evidována s 255 výskyty (vedle těch, které představují přímo citace z Nového Zákona). U ostatních se duchovní kontext může též vyskytovat, velkou část však představují texty bez přímé náboženské konotace, např. *Svět je plný záhad, proto je potřebné mít víru, naději a lásku* [ČNK/SYN2005; *Lidé a země*, 2000]; *Když nemá víru líder projektu, jak ji může očekávat od ostatních pracovníků?* [ČNK/SYN2005; *Tech-
nik*, č. 2/2003]; *Na druhou stranu zázrak rodičovství spočívá i v tom, že vás děti téměř nutí mít víru, že to bude lepší* [ČNK/SYN2010; *Právo*, 2. 5. 2009].

Zvláštní kapitolu tvoří skupina tzv. kvazifrazémů s extenzí – *mít víru v něco*, např. *mít víru v lásku/v dobro, Mluvčí věří... že má víru v to, co říká?* [ČNK/SYN2000; *bozimeđu*; *NOV*; 1996]; *Prostě jen mějte víru v to, co děláte* [ČNK/SYN2010; *Magická síla mysli*, 1996]; *mít víru v někoho*, např.... *v koho mohu mít víru* [ČNK/SYN2000; *plchago*; *COL*; 1997] aj.

Závěrem lze shrnout, že uvedená sonda do světa kvazifrazémových spojení typu *verbum-substantivum* abstraktum biblického původu naznačuje, že se jedná o oblast prolínající se velice přirozeně do současného standardního jazyka. Příklady s komponentem slovesa „mít“ nám navíc dávají možnost sledovat velice exaktně typologické realizace daného modelu v jednotlivých recipientních jazycích – řecký podklad a jeho specifika pronikají díky oblíbě opisných tvarů a spojení do řady dalších jazyků, kde se toto sloveso vyskytuje. Překlady Nového zákona do mnoha dalších jazyků zprostředkovávají jak ustálené řecké frazeologické jednotky a *konstrukce*, tak i etické a myšlenkové ideje, které v jazyce žijí a doprovází nás už víc než 2000 let.

Bibliografie

Zdroje

Bibel Luther (1534) – *Die gantze Heilige Schrifft: Deudsch, Witenberg*, <http://lutherbibel.net/>.

- Bible kralická (šestidílná) (1579–1593) – *Biblj České*, Díl 1–6, V Kralicích, <http://www.etf.cuni.cz/~rovnanim/bible/>.
- Biblia Gdanska (1632) – *Biblia Święta to jest Księgi Starego y Nowego Przymierza z Żydowskiego y Greckiego Języka na Polski pilnie y wiernie przetłumaczone*, We Gdansku, <http://bibliagdanska.pl>.
- Biblia Gutenberg (1450) – Gutenberg Johann, Fust Johannes, *Biblia latina*, Mainz, <https://tiny.pl/kyk7j322>.
- Biblia Políglota Complutense (1514) – *Biblia Políglota Complutense, Vetus testamentū multiplici lingua nūc primo impressum, Et imprimis Pentateuchus Hebraico Grecoatq[ue] Chaldaico idiomate [Texto impreso]: adiūcta vnicuiq[ue] sua latina interpretatione* [Biblioteca Digital Hispánica, Biblioteca Nacional de España.], <https://tiny.pl/mj34kzv8>.
- Biblica Sacra Vulgatae (1590) – *Biblica Sacra Vulgatae editionnis, ad Concilii Tridenti praescriptum emendata et a Sixto V P. M. recognita et approbata*, <http://vulgate.net>.
- Biblija Skaryna (1517–1519) – *Biblija ruska, vylozhena doktorom Frantsiskom Skorinoju iz slavnago graga Polots'ka, Bogu ko tsti i lyudem pospolitym k dobrotu naucheniyu. Praga. [Біблія руска, выложена доктором Франциском Скориною из славнаго града Полоцька, Богу ко чти и людем посполитым к доброту научению, Ппара]*.
- Biblija (1816–1876) – *Biblija. Sinodal'nyj perevod*. [Библія. Синодальний переклад], <http://days.pravoslavie.ru/Bible/Index.htm>.
- Codex Marianus (11. století) – *Codex Marianus / Marinskoe Chetveroevangelie – Glagolitic manuscript*, <https://archive.org/details/codex-marianus/page/n5/mode/2up>.
- ČNK/SYN (2000–2010) – *Český národní korpus řáda SYN*, Praha, <https://www.korpus.cz>.
- King James Bible (1611) – *The Holy Bible. Conteyning the Old Testament and the New. Newly traslateted out of the Originall Tongues / King James Version*, London, <http://www.kingjamesbibleonline.org/1611-Bible/>.
- La Biblia del Osa (1569)/(1602) – *La Biblia que es, los sacros libros del Vieio y Nuevo Testamento. Trasladata en español*, C. de Reina, rev. C. de Valera. Basel Amsterdam, <https://tiny.pl/rksk9nw3>.
- Ostroz'ka Biblija (1581) – *Biblia sirjech knigy vethago i novago zavjeta po jazyku slovensku*. Ostrog: Ivan Fjodorov [*Evangelije vid Marka* (2005), red. arhimandrit dr. Rafail (Roman Turkonjak), Lviv 2005] [*Острозька Біблія* (1581), *Біблія сирпч книгы ветхаго и новаго завѣта по языку словенску*. – Острог: Иван Фёдоров, [*Євангеліє від Марка* (2005), ред. архимандрит др. Рафаїл (Роман Турконяк), Львів 2005]], <http://knyhastara.com/files/51Markzr.doc.pdf>.
- Peresopnické evangelium – *Peresopnic'ke Evangelie* (1556–1561/2001), *Peresopnyčke Jewanhelije. Doslidzennia. Transliterowanyj tekst. Slowopokažczy*, red. Ynna P. Czepeha,

Wasył W. Nimczuk, Kyjiw [Пересопницьке Євангеліє. Дослідження. Транслітерований текст. Словопоказчи, ред. Інна П. Чепига, Васіль В. Німчук, et al., Київ], <https://archive.org/details/PY1561>.

Slovo Žizni – Слово Жизни (1991), *Слово Жизни. Новый Завет в современном переводе*, Stookholm, <https://tiny.pl/hsvjsc-h>.

Textus Receptus Erasmus/Stephanus (1550³) – *Textus Receptus. The Greek New Testament Stephanus 1550 Received Text with 7456 textual notes, containing the collation of the, four major recensions*, 3rd ed., <https://archive.org/details/textusreceptusstephanus1550>.

Vulgata (383–406) – *Latin Vulgate. Saint Jerome*, Bible Foundation and On-Line Book Initiative, https://tiny.pl/tr_78jfy.

Wulfila (405) – *Project Wulfila 2004*, Antwerp, <http://www.wulfila.be/gothic/>.

Literatura

Aristotle, *The Categories*, [Ella Mary Edghill, transl., GlobalGrey e-books, 2018].

Burke Peter (2011), *Jazyky a společenství v rané novověké Evropě*, Praha.

Čermák František (1974), *Víceslovná pojmenování typu verbum-substantivum v češtině*, „Slovo a slovesnost“, nr 4, s. 287–306.

Čermák František (1985), *Frazeologie a idiomatika*, v: Jozef Filipec, František Čermák, *Česká lexikologie*, Praha, s. 166–236.

Čermák František (2001), *Syntagmatika slovníku: typy lexikálních kombinací*, v: *Čeština – univerzália a specifika*, t. 3, red. Zdeňka Hladká, Petr Karlík, Brno, s. 223–232.

Čermák František (2007), *Abstract nouns collocations. Their nature in a paralel English-Czech corpus*, v: tentýž, *Frazeologie a idiomatika česká a obecná / Czech and general phraseology*, Praha, s. 491–513.

Epp Eldon Jay, Fee Gordon D. (2000), *Studies in the Theory and Method of New Testament Textual Criticism*, Series „Studies and documents“, t. 45.

FSČ (2004) – Čermák František, Blatná Renata a kol., *Frekvenční slovník češtiny*, Praha.

Kralčák Lubomír (2005), *Analytické verbonominálne spojenia v slovenčine. Synchronno-diachrónny pohľad*, Nitra.

Kyas Vladimír (1997), *Česká bible v dějinách národního písemnictví*, Praha – Řím.

Načeva-Marvanová Mira (2007), *Aristotle's Categories and the Greek Verb Echein "to Have" – upon the Linguist View*, „Europeica – Slavica – Baltica. Jiřímu Marvanovi k 70. narozeninám“, Praha, s. 129–145.

PhDr. Mira Načeva-Marvanová, Ph.D. – Katedra bohemistiky, Pedagogická fakulta, Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem; vědecké zájmy: dějiny jazyka, korpusová lingvistika, frazeologie, teorie gramatikalizace, staroslověnština.